

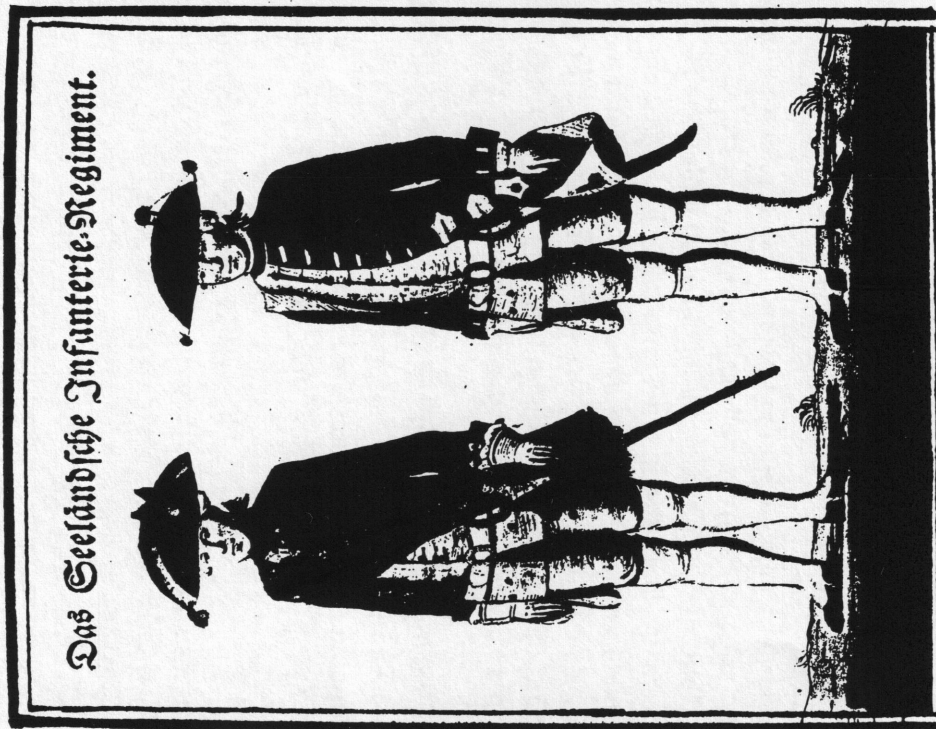
MILITÆRE STAMBØGER

1747 - 1900

enhed blev nedlagt. Det navn, der skal bestilles efter, uanset hvad den militære enhed hed på det tidspunkt, hvorfra man skal bruge en stambog, findes ved at gå ind på den såkaldte "navnekæde". Disse navnekæder henvises der til i en speciel registratur anbragt på læsesalen ved registraturerne over Forsvarets Arkiver og i den trykte vejledning og oversigt over Hærens Arkiv 1660-1980, udgivet 1984. Her slår man i indekset navnet på den konkrete militære enhed op og vil da blive henvist til det pågældende arkivs "bestillingsnavn".

Stambøgerne findes også på film

De militære stambøger findes for hovedpartens vedkommende også på film anbragt på film læsesalen. Filmene dækker infanteriets og rytteriets stambøger i princippet i perioden 1747-1890, men der kan være huller i rækkerne. Flere personoversigter, der f.eks. har været anbragt i varia-grupper er blevet oversat under fotograferingen i 1950'erne. Hverken Artilleriets eller Ingeniørkorpsets stamlist er filmet. Filmene har nr. FOARK 12.065-12.664 og 12.755-12.797. Der er på film læsesalen en særlig registratur over disse film, indrettet efter samme principper som gælder for de øvrige af Forsvarets arkiver.

RIGSARKIVET	Forbeholdt arkiver	BESTILLINGSSEDDDEL FOR ARKIVALIER
	Udlæringsdato	Efternavn (Surname) · Fornavn (Christian name)
	Aflæringsdato	(BLOKBOGSTAVER · BLOCKLETTERS)
		Dato: ····· Plads nr.:
BEMÆK! Fiere bd., pk., læg må kun rekvireres på samme seddel, når de er forårsbende.		
Aktivgruppe:	Sjællandske Infanteri-	
	regiment	
Titel på bd., pk., læg:	Stambog	
	Proveniens nr.:	210.5
Af:	1790-1802	Nr.: G.7

Rigsarkivet informerer nr. 13
Publikumsafdelingen 1996

Hvad er en militær stambog?

Den militære personregistrering i Danmark foregik fra 1747 og frem til omkring 1900 ved hjælp af de såkaldte stambøger. Der eksisterer fra perioden før en række usystematiserede personellister, ligesom der er bevaret personelfortegnelser med faste rubrikker fra 1730'erne, men først fra 1747 indførtes ensartede bøger ved regimenterne, hvori stammandskabet, omfattende såvel officerer som underofficerer og menige, registreredes. Fra omkring 1900 gik man over til stamblade og stamkort, der senere er blevet sorteret personbestemt og ikke enhedsbestemt som oplysningerne i stambøgerne.

I dag udgør de militære stambøger, der er placeret i Forsvarets Arkiver, en omfattende personalhistorisk kilde, der med fordel kan benyttes, når man er i besiddelse af de nødvendige indgangsplysninger samt er klar over deres begrænsninger.

Inddelingen i stambøgerne følger de militære enheders inddeling. Igennem 1700-tallet var infanteriregimenterne normalt inddelt i 12 kompagnier. I løbet af 1800-tallet gik man over til at inddele regimenterne i 4 kompagnier med undtagelse af perioden under krigen 1864, hvor der var 8 kompagnier i hvert regiment. 4-inddelingen har holdt sig til vore dage. Rytterregimenterne var inddelt i 4-6 eskadroner både i 1700- og i 1800-tallet. Artilleriregimenterne var inddelt i et mindre antal afdelinger.

Hvilke personer finder man i stambogen?

I følge reglementet var der en fast inddeling af stambogen. Kompagnichefer opføres på s. 1-2, premierløjtnanter på s. 3-4, sekundløjtnanter på s. 5-6 og fenrikker på s. 7-8. På s. 12-16 opføres underofficerer. Derefter følger tambourer, d.v.s. spille-mænd og gemeene, d.v.s. menige. Specielle stillinger som f.eks. auditorer og feltskærere vil oftest være anført i 1. kompagnis stambog, selv om deres funktion omfattede hele regimentet.

Disse kartoteker omfatter som nævnt kun underofficerer og kan iøvrigt være ufuldstændige. De rekvireres til læsesalen ved henvendelse til det vagthavende personale. Efter 1788 kan de pågældende findes i lægdsrullerne, der ofte vil hen vise til hvilken militær enhed, den pågældende er blevet overført til. På grundlag af denne oplysning kan stambogen bestilles.

Hvordan finder man det rigtige navn på den militære enhed?

De militære enheder i Danmark har gennem årene ændret navne bl.a. som følge af organisatoriske ændringer. Som fast regel vil de militære enheders arkiver derfor være betegnet ved det navn, som enheden har i dag, eller som det havde, da den pågældende

gond Regiment. 1768.

<i>De 12 kompagnier i sin. Hver kompagni har sin Hæder.</i>	<i>De 4 r. under Hæderne</i>	<i>De 4 r. over Hæderne</i>	<i>De 4 r. over Hæderne</i>	<i>De 4 r. over Hæderne</i>	<i>De 4 r. over Hæderne</i>	<i>De 4 r. over Hæderne</i>
1. Kompagni	2. Kompagni	3. Kompagni	4. Kompagni	5. Kompagni	6. Kompagni	7. Kompagni
8. Kompagni	9. Kompagni	10. Kompagni	11. Kompagni	12. Kompagni	13. Kompagni	14. Kompagni
15. Kompagni	16. Kompagni	17. Kompagni	18. Kompagni	19. Kompagni	20. Kompagni	21. Kompagni
22. Kompagni	23. Kompagni	24. Kompagni	25. Kompagni	26. Kompagni	27. Kompagni	28. Kompagni
29. Kompagni	30. Kompagni	31. Kompagni	32. Kompagni	33. Kompagni	34. Kompagni	35. Kompagni
36. Kompagni	37. Kompagni	38. Kompagni	39. Kompagni	40. Kompagni	41. Kompagni	42. Kompagni

Hvordan finder man den rigtige stambog?

For at kunne bestille og benytte de militære stambøger er det nødvendigt at kende navnet på den pågældende militære enhed. I enhedens arkiv kan man så finde de pågældende stambøger fra de tidsrum, man søger. Hvis den pågældende er underofficer, og man ikke kender enhedens navn, kan der søges i følgende kortoteker, der refererer til stambøgerne, og som kan rekvireres til læsesalen:

- Fodfolkets underofficerer og spillemand
- Rytteriets underofficerer
- Artilleriets underofficerer
- Raket-, Sapper- og Ingeniørkorpsets underofficerer
- Kirurger, Feltskærere, Dyr læger, Kursmede
- Feltpræster, Fanesmede m.fl.

<i>Se Landvorne Da.</i>						
№	Navn	Land	Religion	Profession	Stilling	Bemærkninger
1.	Stavns Hansen	Norge	Evng.	Prof.	Prof.	Stillingen er forbeholdt for dem som har været i tjeneste i den danske hær.
2.	Hans Nielsen	Sveitsland	Evng.	Prof.	Prof.	Stillingen er forbeholdt for dem som har været i tjeneste i den danske hær.
3.	Thomas Christian Thomsen	Sveitsland	Evng.	Prof.	Prof.	Stillingen er forbeholdt for dem som har været i tjeneste i den danske hær.
4.	Christian Müller	Dänemark	Evng.	Prof.	Prof.	Stillingen er forbeholdt for dem som har været i tjeneste i den danske hær.
5.	Christian Thomsen	Dänemark	Evng.	Prof.	Prof.	Stillingen er forbeholdt for dem som har været i tjeneste i den danske hær.
6.	Christian Spielmann	Dänemark	Evng.	Prof.	Prof.	Stillingen er forbeholdt for dem som har været i tjeneste i den danske hær.
7.	David Jensen	Dänemark	Evng.	Prof.	Prof.	Stillingen er forbeholdt for dem som har været i tjeneste i den danske hær.

Frem til 1774 var de danske regimenter hvervede. Det var muligt for danskere at melde sig til regimenterne, men hovedparten af mandskabet var udlændinge, der ernærede sig som soldater. Mange af disse forblev i landet, og stambøgerne er derfor en væsentlig kilde til indvandringen i Danmark i 1700-tallet. Fra bondebefolkningen blev der efter 1701 udtaget folk til en landmiliti, der militært skulle supplere de hvervede regimenter. Fra 1774 begyndte i princippet afviklingen af den hvervede hær, og regimenterne blev suppleret med folk fra landmilitisen. I 1788 indførtes den personlige værnepligt, der påhvilede bondebefolkningen. Disse værnepligtige opførtes i stambøgerne og fortrængte efterhånden de hvervede. Efter 1808 blev der ikke længere hvertet soldater efter det hidtidige princip, og ordningen ophørte helt i 1814.

Hvilke oplysninger giver stambøgerne?

Der opstilledes i stambøgerne faste rubrikker for oplysningerne om de enkelte kategorier. Her gengives rubrikkerne, således som de fastsattes i 1747, i 1803 og i 1860 sammen med en version af 1747-reglementet. Som det ses, var stambøgerne 1747-1803 indrettet på den udenlandske hvervning. Efter 1774 blev rubrikken "Vaterland" ved danske indrullerede benyttet til at angive den landsdel, de kom fra, f.eks. "Sjælland". Indtil 1774 var kommandosproget tysk. Ændringen i 1803 skete som følge af hvervningens reduktion, ligesom ændringen i 1860 er en følge af den almindelige værnepligts indførelse i 1849. Til rubrikkerne skal bemærkes, at fødestedet i 1700-tallet er meget upræcist anført. Bedre bliver det i 1800-tallet. Fødeåret vil kunne regnes indirekte ud ved at sammenholde angivelsen af alderen med tidspunktet for tilgangen til kompagniet. "Capitulationen" er den kontrakt, hvorved soldaten forpligter sig til at tjene en vis tid enten ud over den lovbestemte, hvis der er tale om nationalt udskryvne, eller den aftalte tid, hvis der er tale om en hvervet. Når soldaten "recapitulerer", fornyer han denne kontrakt eller aftale.

De faste rubrikker i stambøgerne fra 1747, 1803 og 1860:

(dansk version)	1747	1803	1860
1. Nummer	1 No.	1 No.	1 803
2. Navn	2 Nahmen	2 Charge og Navn	1 860
3. Fædreland	3 Vaterland	3 Fødested	Rekrutur.
4. Religion	4 Religion	4 Sørrelse	Compagni Nr.
5. Eshverv	5 Profession	5 Statur	Fulde navn
6. Om han er gift, Og har børn	6 Ob er verheyrahtet, und Kinder habe	6 Haar	Fødested
7. Om hans forældre endnu lever, Hvor, og hvad de er	7 Ob er noch Eltern im Leben habe, Auch wo, und was sie sind	7 Øjne	Fødselsaar
8. Om hvor og hvorlænge han Tidligere har stiet i vor tjeneste	8 Ob, wo und wie lange er vorhin in Unserer Diensten gestanden	8 Skuldr	Højde i tommer
9. Hvilke andre herrer han ellers Har tjent, og hvorlænge	9 Ob, und welchen andern Herren er Sonsten, und wie lange gedient	9 Been	Sogn eller Gods
10. Hvor eller af hvem han er Blevet hvervet, eller hvordan Han er kommet til kompagniet	10 Wo, und von wem er angeworben worden, Oder wie er zur Compagnie gekommen	10 Religion	Amr, Landskab, Godsdistrikt eller Stæd
11. I hvilken alder	11 In welchen Alter	11 Profession	Lægdr
12. Hvor og hvordan han er blevet Indrulleret	12 Wo, und wann er enrullirt worden	12 Om han er gift og har Børn	Lægds Nr.
13. Hvorlængde han er blevet noteret Hos General-kommissariatet	13 Wann er im General-Commissariats Presentirt worden	13 Om og hvor hans Forældre leve, Og hvor de ere	Nær mødt ved Batalionen
14. Hvorlængde han har aflagt faneed	14 Wann er zu Fahne geschworen	14 Om og hvorlænge han tilforn har Saaet i Vor Tjeneste	Nær edsfæstet
For underofficerer fortsætter rubrikkerne derefter:			
15. Hvorlængde han er blevet udmærket til Korporal, furer eller sergent	15 Wann er jedesmahl, Corporal, Fourier, Oder Sergeant geworden	15 Om og hvilke fremmede Magter Han tilforn har tjent og hvorlænge	Nær stillet eller byttet Nummer
16. Hvorlængde, hvordan og hvorledes han Igen er afgæbet fra kompagniet	16 Wann, wie und weswegen er von der Compagnie wieder abgegangen	16 Hvor og af hvem han er hvervet, Eller hvorledes han er kommen ved Compagniet	Nær Undercorporal
17. Hvor længe tid han har været i Vor Tjeneste	17 Wie lange er Uns der Zeit gedient Gehabt	17 I hvilken Alder	Nær afgaæt. Overført til Forstærkningen
18. Hvilket nr. i betalings-rullen, han Sidst stod i	18 In welcher No. Der Zahl-Rolle derselbe Zuletzt gestanden	18 Naar han har aflagt Troskabs-Eed Hvilken	Nær afgaæt. Tilfældig Anledning og Hvilken
For menige er de tilsvarende rubrikker:			
15. Tid og dato for hans kapitulaton	15 Datum und Zeit seiner Capitulation	19 Capitulatonsens Datum og Længde	Nær flyttet: overgaaet til forandret Stilling i Rullen
16. Hvorlængde og i hvor lang tid han Rekapitulert	16 Wie oft, und wie lange er recapitulirt	20 Hvor ofte og paa hvor lang Tid Han har recapitulert	Permision - og Indkaldelsesnr.
17. Hvorlængde, hvordan og hvortiden han Igen er afgæbet fra kompagniet	17 Wann, wie und weswegen er von der Compagnie wieder abgegangen	21 Naar han er bleven Corporal, Fourier Eller Sergeant	Vedtegning
18. Hvor længe tid han har været i Vor Tjeneste	18 Wie lange er Uns der Zeit gedient gehabt	22 Naar og hvorledes han er afgaæt Fra Compagniet	
19. Hvilket nr. i betalings-rullen, han Sidst stod i	19 In welcher No. Der Zahl-Rolle derselbe Zuletzt	23 Hvorlænge han den Tid har været i Vor Tjeneste, og hvilket var hans Sidste Tal-no.	